

ประเภทภูมิปัญญาด้าน ประดิษฐ์ แป้ง เครื่องทุ่นแรง

ชื่อภูมิปัญญา น้ำดัน หม่าน้ำ

บทนำ/ความสำคัญของภูมิปัญญา

เป็นภาชนะที่ใช้สำหรับบรรจุน้ำดื่ม มีอยู่ 2 ลักษณะ คือ น้ำดันที่ทำจากดินเผา ภาษากลางเรียกว่า “คนโท” ชนิดที่สอง ทำมาจากผลของหม่าน้ำ (น้ำเต้า) น้ำดัน หม่าน้ำ มีบทบาทสำคัญ คือวิถีชีวิตประจำวันของคนสมัยโบราณมาก เพราะใช้บรรจุน้ำสำหรับพกพาติดตัว เวลาไป

ทำไร่ ทำนา เลี้ยงวัว เลี้ยงควาย เข้าป่าล่าสัตว์ หรือเดินทางไกล

น้ำดัน หม่าน้ำ ทำมาจากผลหม่าน้ำ (น้ำเต้า) เป็นพืชพันธุ์ไม้เลื้อย เจริญเติบโตในช่วงฤดูฝน

สามารถนำผลอ่อนมาประกอบอาหารได้ เมื่อหม่าน้ำแก่จัด โดยสังเกตได้จากใบเริ่มเหี่ยว ผลหิกลิไม่เข้า เปลือกมีสีเขียวคล้ำ บางทีออกสีเหลืองตกรกระ ขั้วแห้ง ซึ่งเป็นลักษณะของน้ำดันที่แก่

นำหม่าน้ำที่แก่แล้วมาตัดหัว ห่างจากขั้วประมาณ 1-2 นิ้ว ใช้ไม้ขอลึก ๆ

กระทุ้งขูดเอาเนื้อในออกมา หากเนื้อข้างในออกไม่หมด ให้นำน้ำมาแช่ทิ้งไว้

ประมาณ 5-6 วัน จนแน่ใจว่าเนื้อข้างในเน่าเปื่อย แล้วจึงเทน้ำออก นำทรายหยาบใส่ลงไป

แล้วเขย่า เทน้ำทิ้ง เททรายทิ้ง ทำหลาย ๆ รอบ จนมั่นใจว่าเนื้อข้างในหลุดหมด จากนั้นนำหม่าน้ำไปปร

ควัน ประมาณ 10 วัน โดยหันปากหม่าน้ำลง เพราะจะทำให้ข้างในแห้งเร็ว

เมื่อได้หม่าน้ำแล้ว ก็นำมาตกแต่งโดยใช้ทรายขัด เปลือกนอกให้สวยงาม จากนั้นก็สานใส่หุ้ม เรียกว่า ปลอกหม่าน้ำ โดยใช้ไม้ไผ่ ไม้ไร่ มาจักเป็นดอกเส้น

เล็ก ๆ แล้วนำมาสานรอบหม่าน้ำ โดยเริ่มที่คอหม่าน้ำ ต่อจากนั้นขึ้นห้วงที่

สองที่ตัวหม่าน้ำ และสุดท้ายที่ฐานหม่าน้ำ โดยการสานจะใช้ลายตาใน ส่วน

ฐานจะเน้นความแข็งแรง เพราะต้องใช้วางน้ำเต้า

น้ำเต้าทุกลูก ควรมีปลอก หรือสานใส่ เพราะจะทำให้ น้ำเต้าตั้งวางง่าย อีกทั้งยังป้องกันไม่ให้ น้ำเต้าแตกหัก เสียหายง่าย

ฝาปิดปากน้ำเต้า จะทำเป็นจุกปิดปาก ทำด้วยไม้สัก ไม้ฉำฉา ไม้หนุ่น แล้วแต่ความเหมาะสม

น้ำเต้า นับว่าเป็นภูมิปัญญาของชาวบ้านอำเภอเวียงสา ที่นำเอาสิ่งใกล้ตัวมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ต่อการดำรงชีวิตได้อย่างชาญฉลาด

แหล่งข้อมูล

นายญาณ สองเมืองแก่น

บ้านเลขที่ 184 หมู่ 4 บ้านบุญยืน ตำบลกลางเวียง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน 55110

☎ 054 - 781105